

บทที่ 5

สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปการวิจัย

จากการศึกษากฎหมายลิขสิทธิ์ทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศในบทต้น ๆ ที่ผ่านมาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ใช้ในประเทศต่าง ๆ มักจะอยู่ในรูปแบบที่เป็นสากล กล่าวคือมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ของกฎหมายอันได้แก่การคุ้มครองลิขสิทธิ์และในส่วนของการบังคับใช้กฎหมายอันได้แก่การชดเชยค่าเสียหายในคดีแพ่งและการลงโทษในคดีอาญา
2. ลิขสิทธิ์ก็คือสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่จะกระทำการต่าง ๆ กับงานของตนตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศได้กำหนดไว้ ซึ่งสามารถสรุปและแบ่งลักษณะของการกระทำเช่นนั้นได้เป็น 3 ประการคือ การทำซ้ำ การตัดแปลง และการนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีการใด ๆ
3. การละเมิดลิขสิทธิ์ก็คือการทำซ้ำ ตัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีการใด ๆ ซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต และผู้กระทำอาจจะต้องถูกสภาพบังคับของกฎหมายลิขสิทธิ์อันได้แก่การถูกบังคับให้ชดเชยค่าเสียหายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ในคดีแพ่งหรือถูกลงโทษปรับหรือจำคุกในคดีอาญา หรืออาจถูกดำเนินคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา
4. นอกจากการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงหรือการละเมิดลิขสิทธิ์ขั้นต้นแล้ว ยังมีการกระทำอีกลักษณะหนึ่งซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ของบางประเทศถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย แต่เรียกว่าการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมหรือการละเมิดลิขสิทธิ์ขั้นรอง เพราะการกระทำดังกล่าวไม่ใช่การทำซ้ำ ตัดแปลง หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนซึ่งงานลิขสิทธิ์โดยตรง แต่เป็นการกระทำต่องานที่เกิดจากการละเมิดลิขสิทธิ์อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ทั่ว ๆ ไปมักจะกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการละเมิดลิขสิทธิ์ขั้นรองนี้ไว้ในสถานเบาว่าการละเมิดลิขสิทธิ์ขั้นต้น

5. การละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือมีลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ และในบางกรณีก็อาจส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวมได้

6. สภาพบังคับในทางแพ่งกฎหมายลิขสิทธิ์มีข้อจำกัดในตัวเอง กล่าวคือ แม้ว่าการดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่สามารถกระทำได้อยู่แล้วสำหรับการละเมิดลิขสิทธิ์ในทุกกรณี แต่การดำเนินคดีแพ่งต้องมีค่าใช้จ่ายสูง และเจ้าของลิขสิทธิ์ผู้เป็นโจทก์ย่อมมีภาระที่จะต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายที่ตนได้รับจากการละเมิดนั้น และแม้ว่าผู้ละเมิดลิขสิทธิ์จะต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ก็มีหน้าที่ชดเชยเพียงเท่าที่ตนได้ทำละเมิดไปเท่านั้น สภาพบังคับของกฎหมายลิขสิทธิ์ในส่วนของการดำเนินคดีแพ่งจึงมีผลในการป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ต่ำมาก

7. การบังคับใช้กฎหมายอาญาจะมีผลในการป้องกันและปราบปรามการละเมิดลิขสิทธิ์สูงกว่าการบังคับใช้กฎหมายแพ่ง แต่ก็อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกบังคับโดยกฎหมายดังกล่าวได้ เช่น การนำคดีอาญามาบังคับข่มขู่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ โทษที่กำหนดไว้ในบางกรณีไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การลงโทษในทางอาญา เป็นต้น

8. การละเมิดลิขสิทธิ์ที่เป็นการกระทำเพื่อการค้า ก็คือการละเมิดลิขสิทธิ์ที่ผู้กระทำได้กระทำไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร และได้กระทำหรือมุ่งกระทำการดังกล่าวให้มีปริมาณในเชิงพาณิชย์หรือในทางธุรกิจ ส่วนการละเมิดลิขสิทธิ์ที่ไม่เป็นการกระทำเพื่อการค้า ก็คือการละเมิดลิขสิทธิ์ที่ผู้กระทำได้กระทำไปโดยมีหรือไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร แต่มิได้กระทำการดังกล่าวให้มีปริมาณในเชิงพาณิชย์หรือในทางธุรกิจ เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเฉพาะคราวและผู้กระทำมิได้กระทำเป็นประจำ

9. ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ที่เป็นการกระทำเพื่อการค้า เป็นการกระทำที่เอารัดเอาเปรียบและมีผลกระทบโดยตรงทั้งต่อเจ้าของลิขสิทธิ์และต่อสังคม ในขณะที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายอาญาต่อการกระทำดังกล่าว ได้แก่ การสืบสวน การจับกุม และการหาพยานหลักฐานต่าง ๆ สามารถกระทำได้โดยง่ายและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการบัญญัติความผิดฐานนี้ยังเป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศ (TRIPS) ด้วยการกำหนดให้การละเมิดลิขสิทธิ์ที่เป็นการกระทำ

เพื่อการคำเป็นความผิดอาญาจึงเหมาะสมแล้ว

10. ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ที่ไม่เป็นการกระทำเพื่อการค้าไม่ควรเป็นความผิดทางอาญาเนื่องจาก

- (1) การละเมิดลิขสิทธิ์ประเภทนี้ไม่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมเลย คงมีแต่ผลกระทบเพียงเล็กน้อยที่มีต่อตัวผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้น
- (2) การบังคับใช้กฎหมายกับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ประเภทนี้กระทำได้ยากและสิ้นเปลืองมาก
- (3) การกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญา ย่อมต้องมีการนำเอากระบวนการพิจารณาความอาชามาใช้ เป็นผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องถูกปฏิบัติ เช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดอาญาประเภทอื่น ๆ และอาจเป็นเหตุให้มีการใช้คดีอาญาเป็นเครื่องมือบังคับข่มขู่กันได้
- (4) ประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษกำหนดให้การละเมิดลิขสิทธิ์ที่เป็นการกระทำเพื่อการค้าหรือเพื่อหากำไรเท่านั้นที่เป็นความผิดทางอาญา ในขณะที่ TRIPS ก็กำหนดหลักเกณฑ์ขึ้นคำว่าให้การละเมิดลิขสิทธิ์ที่เป็นการกระทำเพื่อการค้ามีโทษปรับและ/หรือจำคุก ประเทศไทยจึงไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดความรับผิดทางอาญาในกฎหมายลิขสิทธิ์ให้สูงไปกว่าประเทศและพันธกรณีระหว่างประเทศที่กล่าวไปแล้ว
- (5) การยกเลิกความผิดฐานนี้จะมีผลให้มีการใช้ประโยชน์ในงานลิขสิทธิ์มากขึ้น เพราะเมื่อเหลือแต่ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ที่เป็นการกระทำเพื่อการค้าแล้ว ผู้กระทำจะสามารถรู้ได้ว่าการกระทำของตนเป็นความผิดอาญาหรือไม่
- (6) จากสถิติคดีปรากฏว่าไม่มีการดำเนินคดีอาญากับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ประเภทนี้เลย ทำให้เห็นว่า การละเมิดลิขสิทธิ์ประเภทนี้ไม่ใช่เรื่องร้ายแรงถึงขั้นต้องรับโทษทางอาญา จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องคงความผิดฐานนี้ไว้อีกต่อไป
- (7) ยังมีวิธีการอื่น ๆ ที่เหมาะสมซึ่งสามารถนำมาใช้ทดแทนการบังคับใช้กฎหมายอาญาสำหรับการละเมิดลิขสิทธิ์ประเภทนี้ได้ เช่น การดักเตือน การทำลายหรือยึดสิ่งทีละเมิดลิขสิทธิ์ การประณาม การเรียกร้องค่าเสียหายในทางแพ่งโดยผ่านศาลทรัพย์สินทางปัญญาที่กำลังจะจัดตั้งขึ้น เป็นต้น

11. การแบ่งเงินค่าปรับครั้งหนึ่งให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ การให้สิ่งที่ยื่นหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรอื่น เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตกแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ การรับสิ่งที่ใช้ในการกระทำความผิด และการเพิ่มโทษเพราะกระทำความผิดอีก เหล่านี้ล้วนเป็นบทบัญญัติพิเศษที่กำหนดความรับผิดชอบของผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้แตกต่างไปจากหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งถือว่ากระทำได้แม้เป็นเรื่องโทษในทางอาญา แต่ก็เป็นการบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 17 แล้ว

12. การแบ่งเงินค่าปรับที่ศาลพิพากษาครั้งหนึ่งให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นผู้เสียหายเป็นหลักการที่แตกต่างจากหลักกฎหมายอาญานปัจจุบันซึ่งกำหนดให้ค่าปรับตกเป็นของรัฐทั้งหมด โดยถือว่าการปรับเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดวิธีหนึ่งโดยรัฐ ส่วนค่าเสียหายเป็นเรื่องในทางแพ่งที่ผู้เสียหายจะต้องดำเนินการเรียกร้องเอาเอง

13. เหตุที่กฎหมายลิขสิทธิ์บัญญัติให้แบ่งเงินค่าปรับที่ศาลพิพากษาครั้งหนึ่งให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ก็เพื่อเป็นการทดแทนความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากการละเมิดลิขสิทธิ์และในขณะที่เดียวกันก็เป็นการจำกัดสิทธิของผู้เสียหายที่ได้รับค่าปรับเป็นจำนวนสูงกว่าหรือเท่ากับความเสียหายที่ตนได้รับ ทำให้ไม่มีสิทธิดำเนินคดีทางแพ่งได้อีก หรือในกรณีที่เจ้าของลิขสิทธิ์พอใจในจำนวนเงินค่าปรับที่ได้รับก็อาจไม่คิดใจฟ้องร้องดำเนินคดีทางแพ่งอีกก็ได้

14. หลักเกณฑ์การแบ่งค่าปรับนี้เหมาะสมกับความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ที่เป็นการกระทำเพื่อการค้า เพราะว่าเป็นการกระทำที่สร้างความเสียหายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์มาก เจ้าของลิขสิทธิ์จึงสมควรจะได้รับการทดแทนความเสียหายในเบื้องต้น ในขณะที่การละเมิดลิขสิทธิ์ที่ไม่เป็นการกระทำเพื่อการค้านั้นแทบไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์เลย การนำเงินค่าปรับมาแบ่งให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์จึงเป็นการจ่ายค่าเสียหายที่มากเกินไป ซึ่งไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่มุ่งทดแทนความเสียหายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์

15. การกำหนดค่าสิ่งที่ยื่นหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรอื่น เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตกแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ ถือว่าเป็นโทษทางอาญาเพราะเป็นการกระทำต่อทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติว่าทำขึ้นเป็นความผิด แต่ศาลไม่มีอำนาจสั่งริบ เหตุที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้ก็เพื่อเป็นการชดเชยความเสียหายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์อีกทางหนึ่ง

16. การรับสิ่งที่ใช้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 เป็นการรับโดยเด็ดขาด ศาลจะใช้ดุลพินิจในการสั่งตามประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้ อันอาจไม่เป็นธรรมต่อเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกรับซึ่งไม่ได้รู้เห็น เป็นใจด้วยการกระทำความผิด อีกทั้งไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจศาลในการสั่งให้ทำลายทรัพย์สินที่รับด้วย

17. การเพิ่มโทษเพราะกระทำความผิดอีกตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีเงื่อนไขในการรับโทษเพิ่มต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา จึงทำให้ผู้ละเมิดลิขสิทธิ์อาจถูกเพิ่มโทษได้ง่ายกว่าและสูงกว่าผู้กระทำความผิดอาญาประเภทอื่น ซึ่งเหมาะสมกับการดำเนินคดีอาชญาฐานละเมิดลิขสิทธิ์ในปัจจุบันซึ่งแนวคำพิพากษาของศาลจะให้ลงโทษปรับจำเลยเพียงอย่างเดียว หรือถ้ามีโทษจำคุกด้วยในบางคดีซึ่งเป็นส่วนน้อยก็จะให้รอการลงโทษไว้ มิฉะนั้นการเพิ่มโทษตามพระราชบัญญัตินี้ก็จะไม่ เป็นประโยชน์เลย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นว่าปัญหาเรื่องความเหมาะสมของฐานความผิดและโทษในความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์นี้ มีสาเหตุใหญ่มาจากการที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งมีรากฐานมาจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ได้บัญญัติให้ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์รวมเอาการละเมิดลิขสิทธิ์ที่ไม่เป็นการกระทำเพื่อการค้าเข้าไว้ด้วย ดังนั้น หากตัดการละเมิดลิขสิทธิ์ที่ไม่เป็นการกระทำเพื่อการค้าออกจากความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์แล้ว ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์และโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดฐานนี้ก็จะมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น มาตรการต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เช่นการแบ่งค่าปรับที่ศาลพิพากษาครั้งหนึ่งแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ก็จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งการบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ก็จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ดังต่อไปนี้

1. ให้ตัดวรรคแรกของมาตรา 69 และ 70 (ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ที่ไม่เป็นการกระทำเพื่อการค้า) ออก ให้คงเหลือแต่ความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ที่เป็นการกระทำเพื่อการค้า

ในมาตรา 69 และ 70 วรรคสองเพียงวรรคเดียวเท่านั้น

2. ให้เพิ่มข้อความต่อท้ายมาตรา 75 (การริบสิ่งที่ใช้ในการกระทำผิด) ว่า "เว้นแต่จะเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจช่วยในการกระทำผิด"

3. ให้เพิ่มวรรคสองในมาตรา 75 ว่า "ทรัพย์สินที่ริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้"